

Yaşlı Bakımı Öğrencilerinin Yaşlılara Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi Evaluation of Attitudes of Elderly Care Students Towards the Elderly People

Rukiye Demir Dikmen¹ ¹Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Bingöl, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bir devlet üniversitesinde öğrenim gören yaşlı bakımı programı öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntemler: Araştırma bir üniversitede yaşlı bakımı programı öğrencileri ile Ekim-Kasım 2022 tarihleri arasında yürütülmüştür. Kesitsel türde yapılan bu araştırmanın örneklemini yaşlı bakımı programına kayıtlı olan 245 öğrenci oluşturdu. Verilerin toplanılmasında "Tanıtıcı Özellikler Formu" ve "Kogan'ın Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği" kullanıldı.

Bulgular: Araştırmada, öğrencilerin yaşlılara yönelik ölçek toplam puan ortalamasının 129,95±15,42 olduğu belirlendi. Ölçeğin pozitif alt boyutu ile öğrencinin cinsiyeti ve okuduğu sınıf düzeyinin önemli olduğu belirlendi. Erkek öğrencilerin ve ikinci sınıfta okuyan öğrencilerin daha yüksek olumlu tutumlara sahip oldukları saptandı. Ayrıca haftada bir kez yaşlı bireyler ile görüşenlerin olumlu tutumlarının daha yüksek olduğu belirlendi.

Sonuç: Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu yönde olduğu belirlenmiştir. Bu pozitif tutumun eğitimle birlikte geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: yaşlı bakımı, tutum, öğrenci

ABSTRACT

Aim: This study aims to evaluate the attitudes of the aged care program students studying at a state university towards the elderly.

Material and Methods: The research was carried out with aged care program students at a university site between October and November 2022. The sample of this cross-sectional study consisted of 245 students enrolled in the aged care program. "Descriptive Characteristics Form" and "Kogan's Attitudes towards Elderly Scale" were used to collect data.

Results: In the study, it was determined that the students' total score average on the scale for the elderly was 129.95±15.42. It was determined that the positive sub-dimension of the scale and the gender and grade level of the student were important. It was determined that male students and students studying in the second year had higher positive attitudes. In addition, it was determined that the positive attitudes of those who met with elderly individuals once a week were higher than the others.

Conclusion: It was determined that participating students' attitudes toward the elderly were positive. This positive attitude can be developed with education.

Keywords: elderly care, attitude, student

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Rukiye Demir Dikmen

E-posta / E-mail: rddikmen@bingol.edu.tr

Adres / Address: Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Oda no: B3-06, Bingöl, Türkiye

Telefon / Phone: +90 541 802 80 70

Geliş Tarihi / Received: 09.11.2022 **Kabul Tarihi / Accepted:** 25.12.2022

GİRİŞ

Doğumdan beklenen yaşam süresinin artışı ve diğer etmenlerle birlikte dünya üzerindeki yaşlı nüfusu oranı hızla artmaya devam etmektedir (1,2). Küresel yaşlanma sürecinde olan Türkiye'de, doğurganlık ve ölüm hızlarındaki azalma ile birlikte sağlık alanında kaydedilen gelişmeler; refah düzeyinin, yaşam standardının ve doğuştan beklenen yaşam süresinin artması genel nüfusun yaş yapısında değişikliklere neden olmaktadır. Zaman içerisinde çocuk ve gençlerin toplam nüfustaki oranı azalırken yaşlıların toplam nüfustaki oranı artış göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) raporlarına göre, 2021 yılında yaşlı nüfus yapısı incelendiğinde, %64,7'sinin 65-74 yaş grubunda, %27,3'ünün 75-84 yaş grubunda ve %8,0'inin 85 ve üzeri yaş grubundadır. Aynı raporda 2016 yılı yaşlı nüfus dağılımı 65-74 yaş grubu %61,5, 75-84 yaş grubu %30,2 ve 85 ve üzeri yaş grubu %8,2 oranındadır (3). Yaşlılık doğası gereği patolojik olmayan fizyolojik, psikolojik, duygusal bilişsel ve sosyal değişiklikleri içermektedir (4). Genel olarak 60 yaşından itibaren ortaya çıkan sakatlık ve ölüm nedenleri, yaşa bağlı işitme, görme ve hareket kayıplarının yanı sıra kalp hastalığı, inme, kronik solunum bozuklukları, kanser ve demans gibi bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklanabilmektedir (5). Bu nedenle ortaya çıkabilecek kronik rahatsızlıkların önlenmesi veya fonksiyonel kapasitedeki gerilemelerin erken tespit edilmesi gerekmektedir. Ayrıca kronik rahatsızlıkların yönetiminin etkin olarak yapılabilmesi gelişmiş sağlık sistemlerini gerektirmektedir (6). Bu hizmetlerin varlığı insanların sağlık sistemlerine ulaşabilmelerinin yanı sıra çoğu zaman ileri yaşlarda ortaya çıkan sağlık sorunlarıyla başa etmelerine olanak tanıyan kaynakların tamamına ulaşmalarına yardımcı olması açısından önemlidir (7).

Yaşlanmanın biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel boyutları ile yaşlı bakımının sağlanabilmesi özel becerilere sahip sağlık

çalışanları sayesinde gerçekleşecektir (6). Profesyonel bakıma ihtiyaç duyulmasının nedeni genel olarak toplumların aile yapılarındaki değişimlerle beraber bakım sunumunun aile ortamı dışında uzmanlaşmış profesyonellerin yardımını gerektirmesidir (8). Tıptaki gelişmelere dayalı olarak yeni tedavi yöntemlerinin ortaya çıkması hastalık seyrine katkıda bulunmuştur. Tüm bunlar yaşam beklentisinde artış sağlamaktadır. Ancak bu artış yaşlılarda yaşam kalitesinin artmasıyla doğru orantılı değildir. İnsanların çoğunun yaşam süresi uzamasına rağmen sağlık düzeyi azalmakta ve bağımlılık düzeyi artmaktadır (4). Ayrıca uzamış yaşam süresi hastalık, sakatlık, demans ve işlev bozukluğu riskini artırabilmektedir (9). Yaşlılara yönelik yaygın görüşlerden biri de yaşlanmanın bağımlılıkla ilişkilendirilmesidir. Buda yaşlı insanlara karşı artan olumsuz tutumlara yol açabilmektedir (10). Yaşlılara yönelik tutumların oluşturulmasında sadece yaşlanma süreci ve bakım hakkındaki bilgiler değil, aynı zamanda yaş veya cinsiyet gibi değiştirilemeyen bazı faktörlerin de bulunduğu bilinmektedir (11, 12). Tutum olgu, nesne, olay, varsayımsal yapı, vb. kavramlara karşı hissedilen, algılanan ve davranışlara yönelik bireyi seçici davranmaya yatkın hale getiren istikrarlı bir inanç yapısıdır (13). Tutumlar, bireyin dünyayı anlama ve açıklama yeteneğini şekillendirebilir. Davranışlarını ve hatta bilgi edinimini etkileyebilir (14). Söz konusu durum empati veya yakınlığa eğilim gösteriyorsa olumlu, reddetme veya kaçınmayı ifade ettiğinde olumsuz olabilmektedir. Yaşlılara yönelik sağlık bakımı bağlamında profesyonellerin olumlu tutumu yaşlıların aktif olmasına ve bir kısım psikolojik rahatsızlıkların önlenmesine destek olabilmektedir (15).

Yaşlılıkta yaşam kalitesinin korunması ve yaşam süresinin arttırılması halk sağlığı açısından öncelik olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle olumsuz tutumların zaman içerisinde bireylerin genel yaşam kalitesi

üzerinde negatif etkileri olabilmektedir (16). Yaşlanma üzerine verilen eğitimin yaşlılara yönelik olumsuz tutumları azalttığı ve sağlık profesyonellerinin yaşlılarla çalışmaya olan ilgisini arttırdığı gösterilmiştir (17). Ghimire ve ark. lisans hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları araştırmada öğrencilerin yaşlanmaya ilişkin bilgi düzeyleri ile yaşlılara karşı tutumları arasında önemli bir ilişki olduğunu saptamışlardır (18). Gelecekte sağlık hizmetlerinin sunumunda yer alacak olan sağlık bölümü öğrencilerinin yaşlı bireylere karşı geliştirdikleri olumsuz tutumlar profesyonel ilgi alanlarına yansıtıldığında yaşlı bireylere sağlanan sağlık hizmetlerinde yetersizlikler ortaya çıkabilmektedir (19). Yaşlanma sürecinin değerlendirilmesi ile ilgili paradigmaları değiştirmenin bir sağlık sorunu olduğu düşünülmektedir. Bu tutumlar veya ön yargılar erken yaşta olduğu ve yaşlanmaya ilişkin olumlu veya olumsuz davranışlar üretebildiği varsayılmaktadır. Bu nedenle, sorunu yalnızca spesifik olarak değil aynı zamanda biyo-psiko-sosyal karmaşıklığını kabul ederek ve belirli bir kuşakla sınırlı olmayan, ancak toplumda mevcut olan tutum ve davranışları değiştirmeye çalışmak önemlidir (20). Sağlık bakım hizmetleri içerisinde yer alan gerontolojik hizmetlerin oranı giderek artmaktadır. Sağlıkla ilgili farklı disiplinlerdeki öğrencilerin yaşlılara yönelik farkındalıklarının akademik eğitim yoluyla artırılması gerekmektedir (18).

Bu çalışmanın amacı, bir üniversitede öğrenim gören yaşlı bakımı programı öğrencilerinin yaşlılara yönelik genel tutumlarını değerlendirmek ve demografik ve sosyal faktörlerin tutumlar üzerindeki etkilerini belirlemektir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırma kesitsel türdedir. Araştırma, bir üniversitenin yaşlı bakımı programında Ekim-Kasım 2022 tarihleri arasında yürütüldü. Araştırmanın evrenini, yaşlı bakımı programında Ekim-Kasım 2022 tarihleri

arasında eğitim-öğrenim gören 302 öğrenci oluşturdu. Araştırmada herhangi bir örneklem seçim yöntemine gidilmeden evrenin tamamına ulaşılmaya çalışıldı. 15 öğrenci araştırmaya katılmak istemedi. 1 öğrenci ise psikiyatrik tanıya sahip olduğu için araştırmaya dahil edilmedi. Araştırma 245 öğrenci ile tamamlandı. Veriler, Ekim-Kasım 2022 tarihleri arasında bir üniversitenin yaşlı bakımı teknikerliği programındaki öğrencilere online form gönderilerek toplandı.

Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri

- Araştırmaya katılmaya gönüllü olma
- İletişime ve iş birliğine açık olma

Araştırmadan Dışlanma Kriterleri

- Herhangi bir psikiyatrik tanı almış olma

Veri toplama Formları

Tanıttıcı Özellikler Formu: Araştırmacı tarafından ilgili literatür araştırması sonucu hazırlanan bu form yaş, cinsiyet, okuduğu sınıf, aile türü, yaşamının çoğunu sürdürdüğü yerleşim yeri, bir yaşlı ile aynı evde yaşama durumu, bir yaşlı ile görüşme sıklığı durumu ifadelerinden oluşmaktadır.

Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği:

Kogan tarafından geliştirilmiştir. Yaşlılara yönelik tutumları ölçen bir araçtır. Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği 17 olumsuz ve 17 olumlu ifade olmak üzere 34 ifadeden ve iki alt boyuttan oluşmaktadır (21). Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Duyan ve Gelbal tarafından yapılmıştır (22). Her bir ifade, “Kesinlikle katılmıyorum” ile “Kesinlikle katılıyorum” arasında değişen Likert ölçeği olarak tanımlanmıştır. Ölçeğin ilk 17 ifadesi negatif, ikinci 17 ifadesi pozitif tutumları ölçmektedir (21). Olumlu ifadeler düz, olumsuz ifadeler ters olarak puanlanmaktadır. Bütün ifadelerden elde edilen puanların toplanması ile toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek puan aralığı 34-204’dür. Ölçekten alınan yüksek puanlar yaşlı bireylere

yönelik pozitif tutumu, düşük puanlar ise yaşlı bireye yönelik negatif tutumları göstermektedir (22, 23). Ölçekten alınan puanın 102 olması yaşlı bireye karşı nötr tutumu ifade etmektedir (24). Duyan ve Gelbal'ın araştırmasında ölçeğin Cronbach's α kat sayısı 0,84, olumsuz

maddeler için 0,79 ve olumlu maddeler için 0,78 olarak hesaplanmıştır (22).

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmaya başlamadan önce üniversiteden yazılı etik kurul onayı (Sayı: E-33117789-044-79602,

Tablo I. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların dağılımları

Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri	Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği Toplam Puan		Pozitif Alt Boyut		Negatif Alt Boyut	
	Sayı	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$
Yaş						
18	21	127,38 \pm 14,30		64,76 \pm 7,05		62,61 \pm 11,75
19	47	131,14 \pm 14,44		63,46 \pm 8,22		67,68 \pm 10,15
20	57	130,15 \pm 15,10	p=0,85	64,21 \pm 7,07	p=0,71	65,94 \pm 10,87 p=0,33
21	49	131,00 \pm 17,26		65,93 \pm 10,28		65,06 \pm 11,12
22 ve üzeri	71	129,02 \pm 15,55		64,94 \pm 9,88		64,08 \pm 10,93
Cinsiyet						
Kadın	192	129,53 \pm 15,00	p=0,42	64,55 \pm 8,19	p=<0,01	64,98 \pm 10,73 p=0,67
Erkek	53	131,45 \pm 16,93		65,11 \pm 10,86		66,33 \pm 11,50
Sınıf						
1. Sınıf	133	129,17 \pm 13,92	p=0,39	64,07 \pm 7,06	p=<0,01	65,09 \pm 10,39 p=0,07
2. Sınıf	112	130,87 \pm 17,05		65,38 \pm 10,52		65,49 \pm 11,51
Aile Türü						
Çekirdek Aile	156	129,55 \pm 14,71		64,19 \pm 8,07		65,35 \pm 10,86
Geniş Aile	76	130,47 \pm 17,43	p=0,83	65,59 \pm 10,46	p=0,52	64,88 \pm 11,61 p=0,86
Anne-Baba Ayrı	13	131,69 \pm 15,42		65,07 \pm 6,75		66,61 \pm 6,72
En Uzun Süre Yaşadığı Yer						
Köy	69	129,15 \pm 14,31		63,52 \pm 9,21		65,63 \pm 10,55
İlçe	61	132,47 \pm 16,78	p=0,33	65,68 \pm 9,15	p=0,36	66,78 \pm 10,21 p=0,32
İl	115	129,08 \pm 15,30		64,82 \pm 8,39		64,26 \pm 11,42
Yaşlı Bir Birey ile Aynı Evde Yaşama Durumu						
Hayır	127	130,18 \pm 14,80		64,89 \pm 8,86		65,29 \pm 10,35
1-5 yıl arasında	46	131,04 \pm 16,05		64,39 \pm 8,86		66,67 \pm 10,24
6-10 yıl arasında	22	127,95 \pm 14,00	p=0,86	60,27 \pm 7,80	p=0,06	67,68 \pm 11,22 p=0,24
11 yıl ve üzeri	50	129,22 \pm 17,22		66,32 \pm 8,68		62,90 \pm 12,45
Yaşlı Bir Birey ile Görüşme Sıklığı						
Hiç	21	128,23 \pm 12,73		62,57 \pm 6,59		65,66 \pm 10,37
Haftada 1 kez	158	130,65 \pm 15,92		65,52 \pm 9,13		65,12 \pm 11,11
Ayda 1 kez	44	128,54 \pm 14,55	p=0,80	62,54 \pm 8,56	p=0,15	66,00 \pm 9,33 p=0,95
Altı ayda 1 kez	22	129,36 \pm 16,38		64,81 \pm 8,82		64,54 \pm 13,19

SS: Standart Sapma \bar{x} : Ortalama

Tablo II. Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği ve alt boyutları puanları

	$\bar{x}\pm SS$
Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği Toplam Puan	129,95±15,42
Pozitif Alt Boyut	64,67±8,82
Negatif Alt Boyut	65,27±10,85

SS: Standart Sapma \bar{x} : Ortalama

Tarih: 04.10.2022) alındı. Ayrıca çalışmanın yapılabilmesi için üniversiteden resmi izin alındı. Öğrencilere araştırmanın amacı açıklanarak, bilgilerinin gizli tutulacağı ve istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları açıklandı.

İstatistiksel Analiz: Verilerin analizinde IBM SPSS 25.0 programı kullanıldı. Araştırma için $p<0,05$ önemli kabul edildi. Ölçeklerin iç tutarlılık analizinde Cronbach's α katsayısı kullanıldı. Verilerin analizinde; tanıtıcı özellikleri belirlemede sayı, tek yönlü varyans analizi ve T- testi kullanıldı. Öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının tanıtıcı özellikleri ile nasıl değiştiğinin belirlenmesi için regresyon analizi yapıldı.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir. Yaşlılara yönelik tutumun yaş, sahip olunan aile türü, en uzun süre yaşanan yerleşim yeri, yaşlı birey ile yaşama durumu ve yaşlı birey ile görüşme sıklığı ile anlamlı düzeyde değişmediği belirlendi. Ayrıca cinsiyet ve sınıf düzeyi ile yaşlılara yönelik pozitif tutumların anlamlı olarak değiştiği belirlendi (Tablo I).

Katılımcı öğrencilerden 57'sinin 20 yaşında

olduğu belirlendi. Katılımcıların 192'sinin kadın olduğu saptandı. 133 öğrencinin 1. Sınıfta okuduğu belirlendi. Öğrencilerin 156'sının çekirdek aileye sahip olduğu ve 115'inin bir il merkezinde yaşadığı saptandı. Katılımcıların 127'sinin bir yaşlı ile aynı evde yaşamadığı ve 158'inin bir yaşlı ile haftada 1 kez görüştüğü belirlendi.

Öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puan 129,95±15,42 olarak belirlendi. Pozitif alt boyuttan 64,67±8,82 ve Negatif alt boyuttan 65,27±10,85 aldıkları saptandı (Tablo II).

Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği toplam puanının öğrencilerin tanıtıcı özellikleri üzerindeki etkisini belirlemek amacı ile yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; yaş, cinsiyet, sınıf ve aile türünün yaşlılara yönelik tutumu pozitif yönde etkilediği ancak istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlendi. Ek olarak öğrencinin en uzun süre yaşadığı yer, yaşlı bir birey ile aynı evde yaşama durumu ve yaşlı bir birey ile görüşme sıklığının negatif yönde etkili olduğu saptandı (Tablo III).

TARTIŞMA

Bu araştırma sonuçlarına göre yaşlı bakımı programı öğrencilerinin yaşlılara yönelik genel

Tablo III. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin regresyon analizi ile incelenmesi

Bağımlı Değişken	Tanıtıcı özellik	B	Standart Hata	Beta	P değeri
Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum	Yaş	0,164	0,153	0,072	0,283
	Cinsiyet	1,915	2,530	0,051	0,450
	Sınıf	2,116	2,121	0,068	0,319
	Aile türü	1,632	1,761	0,063	0,355
	En uzun süre yaşadığı yer	-0,552	1,189	-0,030	0,643
	Yaşlı bir birey ile aynı evde yaşama durumu	-0,837	0,885	-0,065	0,345
	Yaşlı bir birey ile görüşme sıklığı	-0,606	1,382	-0,029	0,662

tutumlarının olumlu yönde olduğu söylenebilir. Erkek öğrencilerin ve ikinci sınıfta okuyan öğrencilerin daha yüksek olumlu tutumlara sahip oldukları saptandı.

Bu araştırmada öğrencilerin Kogan'ın Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği genel puan ortalamaları $129,95 \pm 15,42$ olarak belirlendi. Türkiye'de sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının incelendiği bir araştırmada öğrencilerin ortalama puanları $132,9 \pm 14,74$ olarak saptanmıştır (23). Türkiye'de hemşirelik öğrencileri ve yaşlı bakım programı öğrencileri ile yapılan araştırmalarda öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir (25, 26). Hong Kong'da hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir araştırmada genel puan $131,04 (12,66)$ olarak saptanmıştır (27). Podhorecka ve ark. yetişkin bireyler ile yaptıkları araştırmada ortalama puanı $90,88 (17,41)$ olarak saptamışlardır (28). Polonya'da yetişkin bireylerle yapılan bir araştırmada yaşlılara yönelik genel puan ortalamasının $126,48$ olduğu belirlenmiştir (29). Katılımcılarını Hırvatistan ve Slovenya'dan hemşirelik öğrencilerinin oluşturduğu bir araştırmada öğrencilerin ortalama puanlarının $127,4$ olduğu saptandı (30). İran'da hemşirelik öğrencileri ile yapılan araştırmada öğrencilerin yaşlılara yönelik tutum puanlarının puanı $121,55 (26,92)$ olduğu saptanmıştır (31). Kanada'da klinik hastane eczacıları ile yapılan araştırmada yaşlılara yönelik ortalama tutum puanının $156,8$ olduğu belirlenmiştir (32). Şili'de dil ve konuşma terapisi lisans son sınıf öğrencilerinin yaşlanmaya yönelik tutumlarının incelendiği araştırmada öğrencilerin yaşlanmaya yönelik tutumlarının olumlu olduğu saptanmıştır (33). Nepal'de hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumlarının incelendiği araştırmada ortalama puanlarının $122,9 \pm 10,9$ olduğu belirlenmiştir (18). İran'da çalışan hemşirelerle yapılan bir çalışmada, hemşirelerin çoğunluğunun yaşlı bakımına karşı olumsuz tutumları olduğu bulunmuştur (34). İrlanda ve İsveç gibi ülkelerde yaşlı insanlara karşı

olumsuz tutumlar bildirilmiştir (35, 36). Yaşlı bakımı programı öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu olmasında yaşlılar hakkında okul ortamında edindikleri biyo-psiko-sosyal bilgilerin etkili olduğu söylenebilir. Gelecekte sağlık bakım hizmetleri sunucularının yaşlılara yönelik olumlu tutumları bakımın kalitesini artırabilir.

Bu araştırmada yaşlılara yönelik pozitif tutumların cinsiyete göre farklılaştığı, erkek öğrencilerin pozitif tutumlarının daha yüksek olduğu belirlendi. Erkeklerde yaşlılara yönelik daha olumlu tutumların olduğunu belirleyen çalışmalar bulunmaktadır (37-39). Kadınların erkeklerden daha yüksek olumlu tutuma sahip olduğunu belirleyen çalışmalar da bulunmaktadır (27, 34). Ayrıca cinsiyete göre yaşlıya yönelik tutumların farklılaşmadığını belirleyen araştırmalar da bulunmaktadır (30, 32, 33). Bu sonucun kültürel farklılıklardan kaynaklandığı söylenebilir. Çalışmanın yapıldığı bölgede erkek çocukların yaşlanan ebeveynlerine evinde bakmakla sorumlu tutulması erkek öğrencilerin bunu bir görev olarak düşünmesi pozitif tutumlar geliştirmelerinde etkili olabilir.

Araştırmada ikinci sınıfta olan öğrencilerin pozitif tutumlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlendi. Nochajski ve ark. diş hekimliği öğrencileri ile yaptıkları araştırmada dördüncü sınıfta olan öğrencilerin olumlu tutumlarının daha yüksek olduğunu saptamışlardır (37). López-Hernández ve ark. çalışmalarında ise hemşirelik öğrencilerinden yaşlılara yönelik içeriği olan dersleri alan öğrencilerin daha yüksek olumlu tutumlarının olduğunu saptamışlardır (27). Hırvat ve Sloven hemşirelik öğrencilerinde yaşlılara yönelik tutumları inceleyen bir araştırmada da, yaşlı bakımına yönelik eğitim alan öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutumlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir (30). Muhsin ve ark. hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bakımına yönelik bilgi düzeylerini ve tutumlarını değerlendirdikleri araştırmalarında bilgi düzeyi ile tutumlar arasında pozitif

anamlı ilişkiler bulmuşlardır (40). Nepal’de öğrencilerle yapılan bir araştırmada da öğrencilerin yaşlanmaya ilişkin bilgi düzeyleri ile yaşlılara yönelik tutumlarının önemli düzeyde ilişkili olduğu saptanmıştır (18). İkinci sınıfta okuyan öğrencilerin yaşlılara ilişkin bilgi düzeylerinin artması ile pozitif tutumlarının arttığı söylenebilir. Okul ortamında sağlanan bu olumlu tutumların yaşlılara yönelik bilginin artması sayesinde olduğu göz önünde bulundurulduğunda sağlık bakım hizmetlerinden sorumlu tutulacak olan yaşlı bakımı programı öğrencilerinin yaşlı bireylere verecekleri bakımın da kaliteli olacağı yönünde umut vaat edebilir.

Yaşlı bireylerle haftada bir kez görüşen öğrencilerin genel ortalama ve pozitif alt boyutta önemli olmayan düzeyde daha yüksek puanlar aldıkları belirlendi. Türkiye’de evde bakım öğrencileri ile yapılan deneysel araştırmada, yaşlılarla temas sağlamanın yaşlılara yönelik tutumlar üzerinde olumlu etkisinin bulunduğu saptanmıştır (41). Polonya’da yürütülen araştırmada yaşlılarla temas kurmanın yaşlılara yönelik tutumlarla olumlu ve orta derecede ilişkili olduğu bulunmuştur (28). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir araştırmada yaşlı bireylerle temas kurmanın yaşlılara yönelik olumlu tutumları artırdığını saptamıştır (42). Öğrencilerle yapılan bir araştırmada yaşlı akrabalarla görüşmenin olumlu tutumları artırdığı saptanmıştır (27). Alquwez ve ark. araştırmalarında yaşlılara daha yakın olan katılımcıların yaşlanmaya yönelik tutumlarının daha olumlu olduğunu saptamıştır (31). Yaşlı biriyle daha fazla zaman geçirdiğini bildiren insanların topluma daha fazla saygı duyduğu ve daha yüksek bir değer duygusuna sahip oldukları bildirilmiştir (43). Yaşlı bireylerle daha sık görüşen insanların yaşlıları daha yakından tanıma olanaklarının olması tutumlar üzerinde olumlu etki sağlamış olabilir. Eğitim-öğretim müfredatına ek olarak öğrenciler ile yapılan huzurevleri ziyaretlerinin yanı sıra öğrencilerin bilgilerini pekiştirmeleri amacı ile

yaşlı bireylerle yaptıkları görüşmelerin de olumlu etki sağladığı düşünülmektedir.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Bu araştırmanın kısıtlılığı, çalışmanın tek merkezde yürütülmüş olmasıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşlı bakımı programında öğrenim gören öğrencilerinin olumlu yönde tutumlara sahip olduğu söylenebilir. Cinsiyet ve sınıf düzeyi ile pozitif alt boyut arasında ilişki olabileceği belirlendi. Ayrıca haftada bir kez yaşlılarla görüşenler daha olumlu tutumlar gösterdi. Araştırma sonuçları ışığında öğrencilerin olumlu tutumlar geliştirmesi amaçlanarak belirli zaman aralığında yaşlı bireylerle görüştürülmesi önerilebilir. Ayrıca yaşlılığın fizyolojik, biyolojik ve psikolojik alanlarda ortaya çıkardığı değişimler göz önünde bulundurularak yaşlı bireylerin kendilerini ifade edebilecekleri ortamlarda diğer yaş gruplarıyla vakit geçirmesi olumlu tutumların geliştirilmesini sağlayabilir.

Tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesi öğrenciler ve için daha etkili eğitim programlarının oluşturulmasına katkıda bulunabilir. Ayrıca yaşlı nüfusa yönelik iyi bilgi düzeyine ve olumlu tutuma sahip mezunların yetiştirilmesi yaşlıya sağlanan bakımının kalitesini artırabilir. Yaşlı bakım programı öğrencilerinde tutumları geliştiren faktörlerin incelenmesi, sağlık bakımının iyileştirilmesine katkıda bulunabileceğinden önerilmektedir. Yaşlılara yönelik belirli tutumların oluşumunu etkileyen faktörlerin belirlenmesine yardımcı olacak daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Çıkar Çatışması ve Fonlama

Yazı için finansal destek alınmamıştır.

Yazar çıkar çatışması olmadığını belirtir.

Etik Kurul Onayı

Çalışma için Bingöl Üniversitesi'nden etik kurul onayı (Sayı: E-33117789-044-79602, Tarih: 04.10.2022) alınmıştır.

Yazarların Makaleye Katkıları

Çalışmanın tüm süreçleri: RDD

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. Ageing and health. 2015. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs404/en/> (Accessed: 4 November 2022).
2. United Nations. Ageing. 2017. <http://www.un.org/en/sections/issues-depth/ageing/> (Accessed: 4 November 2022).
3. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). İstatistiklerle Yaşlılar, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaşlılar-2021-45636> (Erişim Tarihi: 4 Kasım 2022).
4. Maresova P, Javanmardi E, Barakovic S, et al. Consequences of chronic diseases and other limitations associated with old age—A scoping review. *BMC Public Health*. 2019;19:1431. doi: 10.1186/s12889-019-7762-5.
5. Ward BW, Schiller JS. Peer reviewed: prevalence of multiple chronic conditions among US adults: estimates from the National Health Interview Survey, 2010. *Prev Chronic Dis*. 2013;10.
6. World Health Organization. World report on ageing and health. World Health Organization;2015. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/186468/WHO_FWC_ALC_15.01_eng.pdf;jsessionid=C91E65AD9760859F7CA96862F9FA409C?sequence=1. (Accessed: 4 November 2022).
7. Huber M, Knottnerus JA, Green L, et al. How should we define health?. *BMJ*. 2011;343:d4163. doi:10.1136/bmj.d4163
8. Spijker J, Devolder D, Zueras P. The impact of demographic change in the balance between formal and informal old-age care in Spain. Results from a mixed microsimulation-agent-based model. *Ageing Soc*. 2020;1:1–26. doi: 10.1017/S0144686X20001026.
9. Xie J, Matthews FE, Jagger C, et al. The oldest old in England and Wales: A descriptive analysis based on the MRC cognitive function and ageing study. *Age Ageing*. 2008;37:396–402. doi: 10.1093/ageing/afn061.
10. Dionigi R.A. Stereotypes of Aging: Their Effects on the Health of Older Adults. *J. Geriatr*. 2015;2015:1–9. doi: 10.1155/2015/954027.
11. Marques S, Mariano J, Mendonça J, et al. Determinants of ageism against older adults: A systematic review. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2020;17:2560. doi: 10.3390/ijerph17072560.
12. Bertman SL. Facing Death: Images, Insights, and Interventions: A Handbook For Educators, Healthcare Professionals, And Counselors (1st ed.). Taylor & Francis. 1991. <https://doi.org/10.4324/9780203767962>
13. Kerlinger, F.N. & Lee, H.B. (2002) *Investigación del Comportamiento: Métodos de Investigación en ciencias sociales*, México: McGraw-Hill Interamericana Editores. (4. ed.). 2002.
14. Wesley SC. Enticing students to careers in gerontology: faculty and student perspectives. *Gerontol Geriatr Educ*. 2005;25(3):13-29. http://dx.doi.org/10.1300/J021v25n03_02
15. Chachamovich E, Fleck M, Laidlaw K, et al. Impact of major depression and subsyndromal symptoms on quality of life and attitudes toward aging in an international sample of older adults. *Gerontologist*. 2008;48(5):593-602. <http://dx.doi.org/10.1093/geront/48.5.593>
16. OMS: Organización Mundial de la Salud. Informe mundial sobre el envejecimiento y la salud. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/186466/9789240694873_spa.pdf (Accessed: 10 November 2022).
17. Boswell S.S. "Old people are cranky": helping professional trainees' knowledge, attitudes, aging anxiety, and interest in working with older adults. *Educ Gerontol*. 2012;38(7):465–472.
18. Ghimire S, Shrestha N, Callahan KE, et al. Undergraduate nursing students' knowledge of aging, attitudes toward and perceptions of working with older adults in Kathmandu Nepal. *Int J Nurs Sci*. 2019;6(2):204-210. doi:10.1016/j.ijnss.2019.03.003
19. Plonczynski DJ, Ehrlich-Jones L, Robertson JF, et al. Ensuring a knowledgeable and committed gerontological nursing workforce. *Nurse Educ Today*. 2007;27(2):113-21. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2006.04.004>
20. Zarebski G, Marconi A, Serrani D. Inventario De Factores Psíquicos Protectores Para El Envejecimiento (Fappren). <http://psicogerontologia.maimonides.edu/wp-content/uploads/2017/02/LIBRO-FAPPREN.pdf> (Accessed: 10 November 2022).
21. Kogan N. Attitudes toward old people: the development of a scale and an examination of correlates. *J Abnorm Soc Psychol* 1961;64:44-54. PMID:14457779.
22. Duyan V, Gelbal S. Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği'nin bir grup üniversite öğrencisi üzerinde Türkçeye uyarlama çalışması. *Turkish Journal of Geriatrics*. 2013;16 (2), 202 – 209.
23. Erdemir F, Kav S, Çıtak Akgün E, ve ark. A Turkish version of kogan's attitude toward older people (KAOP) scale: reliability and validity assessment. *Archives of Gerontology and Geriatrics* 2011;52:162-165.
24. Kearney N, Miller M, Paul J, et al. Oncology healthcare professionals' attitudes toward elderly people. *Ann. Oncol*. 2000; 11, 599–601.
25. Bakan AB, Karadağ Arlı Ş, Varol E. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Çağdaş Hemşire*. 2018; 54: 3, 284 292. DOI: 10.1080/10376178.2018.1501276
26. Demir Dikmen R, Baltacı Yıldız EA. Attitudes of aged care technician students towards age discrimination. *Journal of Social and Analytical Health*. 2022; 2(2), 101–108. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6769543>
27. López-Hernández L, Martínez-Arnau FM, Castellano-Rioja E, et al. Factors Affecting Attitudes towards Older People in Undergraduate Nursing Students. *Healthcare (Basel)*. 2021;9(9):1231. doi:10.3390/healthcare9091231
28. Podhorecka M, Husejko J, Pyszora A, et al. Attitudes Towards the Elderly in Polish Society: Is Knowledge About Old Age and Personal Experiences a Predictor of Ageism?. *Psychol Res Behav Manag*. 2022;15:95-102. doi:10.2147/PRBM.S342800
29. Wysokiński M, Fidecki W, Plech T, et al. Perception of Old Age by the Inhabitants of Poland. *Int J Environ Res Public Health*. 2020;17(7):2389.

- doi:10.3390/ijerph17072389
30. Veronek J, Bajš Janović M, Janović Š, et al. Attitudes Towards Older People in Croatian and Slovenian Nursing Students. *Psychiatr Danub*. 2020;32(Suppl 4):484-490.
 31. Alquwez N, Cruz JP, Almazan JU, et al. The Arabic version of the Kogan Attitudes toward Older People Scale among Saudi nursing students: a psychometric analysis. *Ann Saudi Med*. 2018;38(6):399-407. doi:10.5144/0256-4947.2018.399
 32. Karis Allen T, Mayo P, Koshman S, et al. Clinical Pharmacists' Knowledge of and Attitudes toward Older Adults. *Pharmacy (Basel)*. 2021;9(4):172. doi:10.3390/pharmacy9040172
 33. Henríquez F, Retamal N, Silva F, et al. Attitudes towards ageing of Speech-language Pathology students in a Chilean University. *Actitudes hacia el envejecimiento por parte de los estudiantes de Fonoaudiología de una Universidad Chilena. Cudas*. 2019;32(1):e20190010. doi:10.1590/2317-1782/20192019010
 34. Cybulski M, Krajewska-Kulak E, Jamiolkowski J. Perception of the elderly by junior high school students and university students in Poland. *Progress Health Sci*. 2015;5(2):93-98.
 35. Slevin OD. Ageist attitudes among young adults: implications for a caring profession. *J Adv Nurs*. 1991;16(10):1197-1205. doi:10.1111/j.1365-2648.1991.tb01529.
 36. Söderhamn O, Lindencrona C, Gustavsson SM. Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. *Nurse Educ Today*. 2001;21(3):225-229. doi:10.1054/nedt.2000.0546
 37. Nochajski TH, Waldrop DP, Davis EL, et al. Factors that influence dental students' attitudes about older adults. *J Dent Educ*. 2009;73(1):95-104. PMID:19126770.
 38. Pan JJ, Edwards H, Chang A. Taiwanese nursing students' attitudes toward older people. *J Gerontol Nurs*. 2009;35:50-55. doi: 10.3928/00989134-20090903-01.
 39. Lambrinou E, Sourtzi P, Kalokerinou A, et al. Attitudes and knowledge of the Greek nursing students towards older people. *Nurse Educ Today*. 2009;29:617-622. doi: 10.1016/j.nedt.2009.01.011.
 40. Muhsin AA, Munyogwa MJ, Kibusi SM, et al. Poor level of knowledge on elderly care despite positive attitude among nursing students in Zanzibar Island: findings from a cross-sectional study. *BMC Nurs*. 2020;19:96. doi:10.1186/s12912-020-00488-w
 41. Pekçetin S, Hasgöl E, Yıldırım Düğeroğlu R, et al. The effect of extended contact with community-dwelling older adults on the ageist and helping attitudes of home care students: A single-blind randomised controlled trial. *Int J Older People Nurs*. 2021;16(5):e12382. doi:10.1111/opn.12382
 42. Castellano-Rioja E, Botella-Navas M, López-Hernández L, et al. Caring for the Elderly Enhances Positive Attitudes Better Than Knowledge in Nursing Students. *Medicina (Kaunas)*. 2022;58(9):1201. doi:10.3390/medicina58091201
 43. Robertson DA, Kenny RA. Negative perceptions of aging modify the association between frailty and cognitive function in older adults. *Pers Individ Dif*. 2016;100:120-125.